

Egészen kevés volt, aki abban a régi világban abba tudta hagyni a vakarózást. A házasság se úgy ment, hogy a gazdag a szegénnyel akárhogyan is összeállhatott, azt a szülék nem engedélyezték. Emiatt volt annyi magleány meg le-

60 Kovács Dominik – Kovács Viktor

gény azelőtt, mert ebben az Égetthalom faluban a juss meg a filkó az mindennél jobban számított.

Ha meg a legalját vesszük annak a régi világnak, a legszegényeb-

beket, akkor előjön a mondás, hogy könnyű a békát tónak ugrasztani. A pusztán a béres meg a summás az általában mindent meg is tett, hogy abban a nyomorult sorban maradhasson. Mert ha mondjuk a lisztből megkapta a jussát, akkor ameddig a liszt eltartott, ment a palacsintasütés. Utána meg a szotyolázás volt. Ha meg filkót kapott, akkor azon rögvest-rögtön iramodott bort venni.

Ott van a Bene család. Ha a gazdájuk, a Csucsza Pista bácsi odaadta nekik a fejadagot, akkor abból az Annus néni rögtön el is süttött két kilót mézes puszedlinek. (Azt se tudtuk akkor mink, hogy mi az a puszedli, de ezek a Benék onnan főntről a messzeségből, a tótok közül származtak ide, az meg arra egy nagyon süteményes népréteg, a mákos guba is odavaló eleség, bobajkának vagy minek mondják.) Aztán a Benék tényleg mindennek a legalja voltak, a Csucsza Pista bácsinak a részes dinnyései, ott laktak a földje végében, de olyan hajlékban, hogy a putrinak a közepén volt a parázs, azon meg a kormos vaslap, annak a tetején sült a sok puszedli. A kilencedik gyerek, a Jankó is a puszedlítésztából került állítólag, úgy volt, hogy az Annus néni szedte össze a vájdlingba a száz szem puszedlit, aztán mikor az utolsót is tette volna közé, az fölírta: a rosseb faszát, nehogy megegyetek! Nézett csak az Annus néni, hogy ki ez, mi ez, biztos óbelőle pottyant ki.

Rajta is maradt a Bene Jankón a puszedliség, úgy hívta mindenki, hogy a Puszi. Rohadt egy hagyás volt, rettenetesen értett a hízelkedéshez. Hogy tudta mutogatni, már egészen kisgyerekeknek is, hogy ő milyen sörényen fészkei a dinnyét! Később meg hogy seperc alatt készre megrakja dinnyével a szekeret. Őbenne volt törekedés rendesen.

Főleg akkor törekedett nagyon a Puszi, ha a Csucsza Mari, a Pista bácsinak a leánya strázsálta őket, mert abba a nagyleányba meg veszettül szerelmes volt a takonypóc, annak föltétlen meg akart felelni. A Mariskáról azt beszélték, hogy az apja, az öreg Csucsza a tizennyolcas forradalomnak az idejében ellopta a napnak a harmadrészét, a holdnak a harmadrészét, a csillagoknak a harmadrészét, a leányt meg fölöltöztette benne, mert olyan egy gyönyörűség volt a Mariska. Szokott is játszani a Puszi gyerekekkel, dédelgette,

hajkurászta, dögönyözte, na de csak mint a nagyobb a kisebbet, abba szerelem semmi sem volt. Vagy hát lehet, hogy volt, a fene tudja, de akkor is lehetlenség, amire a gyerek vágyakozott. Hogyan történt volna olyan, hogy ő feleségül veszi azt a gazdag leányt?

A maradéknak hagyott utolsó harapás élelem is vesszen bele a 61 haragba, amiért nem kell a szájnak? Mert a tizenkét éves kis Bene Jankó az bele akart pusztulni, hogy a Csucsá Mariskát őhelyette a pusztaszentjánosi tejellenőr ispán veszi feleségül. Teljesen abban volt, hogy ő hozzáértő a vének dolgában. Még az öreg gazdát is nekiállt szidni, azt mondta odahaza a szüleinek, hogy többet egy kapavágást se tesz a Csucsák gazdagsága kedvéért, itt hagyja őket a rosseb faszán. Jönnek majd még őhózzá a Csucsák kukoricát címerezni!, ilyeneket hóbörgött. Az öreg Bene bácsi meg ahelyett, hogy a nyaka közé vágott volna, hogy nem mész sehá, édes fiam, eleresztette.

A romlott falat az a kutyának való, a Puszival is ez történt, hogy jött érte a ronda, loncsos kutya: a kurátor Dávid Zsigmond úr. Ez is olyan Csucsá Pista bácsi-féle nagygazdaember volt, hogy ki után, mi után Dávid, az olyan rejtélyes dolog. Mert a kurátor bácsinak az anyja, a Fehér Judi néni az leányfejjel szült, azt beszélték abban az időben, hogy a Baár Baba asszonymnak a Dávid nevű korcs kutyája rendezte meg a Judi szülét, attól lett a gyerek. Mert olyan is volt a természete a Dávid Zsigának, mint a fajtátlan állatnak, olyan ronda csökönys meg leskelő, mohó.

Éppen úgy találkozott össze a Puszival, hogy az ott kódorgott a Dávid-földnek a végében, a kurátor bácsi meg elkezdte szaglászni, hogy mégis mi ez a cukros valami. Már ott volt, hogy ráharap, mikor krákgogott neki egyet a kölkök.

Tartsd meg testem, tartsd meg lelkem!

Mégse csak cukor ez, ugrott nagyot az öreg.

A Puszi meg elkezdett hízelkedni neki, elmesélte a nagy szomorú világgá ment sorsát töviről hegyire. Az lett a vége, hogy a Zsiga azt mondta, hogy te legény, én a nagy Dunamelléki Református Egyházkerületnél is rangba vagyok, én odaveszlek magamhoz, kitaníttatlak, állta is a szavát, eljáratta a Jankót a polgáriba meg elküldte aranykalászos iskolába is. Úgyhogy mire a pofáján is jönni kezdett a szőr az uracsnak, már ott volt neki a könyvelői széke a Hangya szövetkezetnél. Elejével örült magának a gőgös jószág, hogy befészkelte magát az urak utcájába. Később meg!, na, nem folytatom.

Azt ne merjük vélni ám, hogy ez a sok pénz, amibe a Puszi taníttatása meg etetése került, ez mind ingyenbe volt, a fenéket. Kutya fia volt a Zsiga bácsi, nem az isten fia. A Zsiga bácsi egyszem Aranka leánya, az meg a kutya unokája volt, már bocsánat. De tényleg úgy lehet csak leírni azt a teremtést,

mint a veszett kutyát, arra, ha rájött a zümzüm órája, ütött, vágott, harapott, szét tudott volna szakítani egy embert. Ha meg eszén volt, akkor kedvesen el lehetett vele beszélgetni, egy jó eszű nő volt. Ez a kétféle természet nyomorította szegényt. Na, de miért nyomorította? A Fehér Judi szüleinek a bűne

62 miatt, mert a Zsiga bácsit az első unokatestvérével házásította össze, hogy ne menjen széjjelfele a vagyon, ebből született a beteg ivadék.

Aztán ezt a leányt kellett a Puszinak feleségül vennie. Mert a Dávid Arany volt a Zsiga bácsinak az élete, szabályosan remegett a leányáért, dolgozott, mint az ökör, rakta a sok melegágyat mindig, tartotta a sok hízót, piacozott, még a semmiből is valamit akart csinálni, hogy tudja vásárolni a földeket sorba, amiből az Arany majd élete végéig meglesz. A vót is azért nevelte, azért formálta a maga íze szerint, hogy legyen támasza a leánykájának az ő holta után.

De nagyon gyöngye legény volt a Bene Jankó az Arany betegségéhez. Próbálta ugyan kényeztetni, dédelgetni a feleségét, viszont ha az Arany rájött a zümzüm órája, akkor az ment neki az apjának, a férjének, az azt se tudta, hol van, mit csinál. Született ugyan egy leány ebből a házasságból, a Judika, de rettenetes egy közös élet volt ez attól még. Elég annyit hozni belőle, hogy a Jankó összekarmolászott pofával szokott bejárni a Hangyához. A szerencsétlen Zsiga meg mindig föstötötte a dolgokat a faluban, teszekedett, hogy milyen jól élnek a fiatalok, hogy szeretik egymást, meg milyen ügyes asszony az ő leánya, olyan tésztát tud metélni, mint a gyufa, meg milyen szépre kisöpri a szobát, meg milyen spórolós asszony lett belőle.

Hanem amikor a kötélről kellett levágnia a leányát a nyomorult öregnek hátul a fészerben, akkor aztán nem volt teszekedés, nem volt szöveg, csak az egy merő pisa meg az egyéb volt (mert állítólag rettenetes csúful szenved ki az akasztott halott), meg a ríkódás meg az örök életre szóló bánat. Mert ez a pokloknek a legnagyobb mélysége egy szerencsétlen szüleinek. Meg egy férjnek is. Nem így van, Ilonka?

Úgyhogy nem sikeredett jól a Bene Jankónak a kivakarózása. Ráadásul az apósa is ott bolondult meg a nyakán. Tartotta azért magát a kurátor bácsi, ment rendesen a templomba, nevelte a Judikát, annak a boldogulásáért dolgozott vakulástól sötétedésig, de a népek mind beszéltek róla, hogy bomlik az esze. Ilyet megcsinált, hogy kikövetelte, hogy mindannyian, a kisleány is, a Jankó is meg az öregapó aludjanak egy szobában. Mert állítólag az volt a lázálna a szegény bolondnak, hogy a veje az éjszaka alatt kiszökösik egy menyecskéhez. Pedig a Puszi gyerekről sose lehetett hallani, hogy erre használta volna az özvegyemberségét, savanyúbb koma lett az annál.

Egyfelől a nagy szomorúság, másfelől meg a nagy bűne nyomta a lelkét. Hiszen ott a Hangya szövetkezetnél jó barátságba került ilyenekkel, hogy Goldschmied Lajos bácsi, Baár Fülöp, a Baba néninek a fia, azt mégse tett

értük semmit, amikor azok a nagy bajba kerültek. Merthogy így nem tudta, úgy nem tudta, hogy hova viszik őket. Lófaszt nem tudta! Az ilyen nadrágos ember elég sok mindent tudott abban az időben. Később, mikor jött, hogy összeírják a kulákokat, akkor bezzeg mindent tudott, hogy hányfelé kell szétíratni az apósna a földjeit, hogy őket ne érje semmi, le tudjon 63 érettségizni a kisleánykája, föl tudják venni Pesten az egyetemre.

Nagyon okos hagyás volt az a kis Judika, kár, hogy egy rátarti majom lett belőle, hát milyen lélek, aki az öregapjának a temetése után is csak azt tudja mondani, hogy mennyire örül, hogy Pesten lakik, és lemaradt erről a nagy betegeskedésről, amibe az öregapja volt, hogy őneki csak a vidám, kedves papa marad meg az emlékezetében. Persze! Amelyik papa a kufferban hordja föl neki a vonattal a sonkát, meg amelyik a filkót dugdossa a kabátzsebébe, hogy mulatni is legyen miből a kisleánynak.

Mihelyst vége lett a temetésnek, a Judika ment is a vonatra, annyit se mondott az apjának, hogy bau. A Puszi bátyánk meg ott maradt a nagy, üres házban, gondolkodhatott a saját elbaszott sorsa felől. Egyszer úgy hirtelenjében eszébe jutott a Csucsá Mariska, vagy nem is biztos, hogy hirtelen, hiszen a Csucsá Mariska kulák volt, a Jankó meg finác, a Hangya után a tanácsházánál, hát azért kellett valahogyan érintkezniük abba a beadási időbe, még az is lehet, hogy a Puszinak bosszúja volt a Mari felé a nagy meghurcoltatás.

A Rozsdúlónél lakott egy nyomorúságos préházban, oda lett eldugva ez a valamikor nagyon nagymondható menyecske. Egy lavór volt neki ottan meg egy priccs. A faluban levő nagy Csucsá-házat meg lebontották, öt-hat telekre is kifarcellázták. Hiába pörült, írt levelet a megyének is a Mari, hogy az apja katonaszökevény meg kommunista volt a tizennyolcas időkben, nem foglalkozott vele a bánatos rosseb sem, annyira kellett az a telek. Ő meg, szó szerint, így ahogy mondom, rohadhatott a mocskától a préházban. Hogy azzal a tejellenőr ispán férjével mi lett, a fene se tudja.

De a Jankót nem tántorította el a nagy mosdatlanság, retek, piszok, amibe a Mariska került, az elment hozzá, és megmondta neki, hogy Mariskám, én imádlak tégedet, elviszlek oda énhozzám, jó lesz-e úgy? Ennyire kijött rajta a nagy szerelem meg a buta rátarti góg is, hogy na, most megmutatja az ostoba népnek, mégis az övé lesz a Csucsá Pista bácsi leánya. Ki tudta akkor már, hogy ki volt, mi volt az öreg Csucsá? A fiatalok azok annyit láttak a Mari nényiből, hogy jó messzire elkerülték, mert egy retkes, egy bűdös, göt-hös dög volt azoknak.

Az lett a beszéd a faluban, hogy a nyüves Csucsá Mari úgy ment át a Dávid-házba, hogy vitte a szájában a puszedli Bene Jankót. Mikor beért, oda-köpte a küszöbre a gazdát.

Pontosan ezen a napon nagy váratlanul a Judika is hazatoppant. Épp bevitte a dézsát a Puszi az első szobába, hogy majd ottan kiápolja a Marit a retekéből, mikor hallja a neszt a verandáról, megy ki, ott van a régen látott leánya.

64 A Judikának alighanem ez volt az utolsó éve az iskolában, vagy már tanított is valahol, a fene eszi-tudja, de másról sem szólt neki a beszéde, hogy így a mozgalom, úgy a mozgalom, se egy olyan kérdés, hogy hogy van, édesapám?, se egy másfajta kérdés az apja felé, csak hogy ő mennyire megtalálta a maga igazát a mozgalomban.

Mert hát szerette ő az öregapját, de igazság szerint egy kapitalista hajlamú bűnöző volt, úgy van. Meg hogy az apja is lépjen be a mozgalomba, milyen dolog az, hogy a tanácstól eszik, de minden társadalmi dolgot elmelőlőz.

Tudja meg az apja, hogy ő most terhes, aztat nem is keresi, hogy kitől, mert ebben az országban egyedül is föl lehet nevelni egy gyereket, nem egyet, többet is, vége van a kulák elvnek, hogy számon kelljen tartani, hány gyerek fér el a vagyonban, nem is fog megállni az első leszármazásnál, lesz neki hét-nyolc kölke is, mert ez a vezetőség megérdemli, hogy szaporodjon az ország.

Ríkódott nagyon a Puszi bátyja, utána hogy elment a leány, de hát mit tudjon csinálni, ő baszta el a nevelést, jól van, leány, akkor én se élek másnak, csak a szerelemnek, gondolta, aztán ment a hátsó szobába, hogy már biztos ott várja a Csucsá Mariska lemosakodva, illatosan. De az meg nem volt sehol.

Indult neki a bolond Puszi, kereste, hátul a kertben, a tyúkoknál, a disznóólban, az istállóban, kiment a Rozsdúlőbe, hátha visszaszökött abba a kis présbe, átosont a szomszéd Baár Baba-házba is, az már akkor huszoneve ugaron volt meg dőlt össze, hátha abban húzódozik, de ott se volt a Mari. A fészkerben bezzeg nem nézte meg a kerge, pedig ott lógott, oda kellett volna a legelőszőr belesni.